

تدوین مدل علائم نوموفوبیا در دانش آموزان بر اساس سبک دلبستگی و سواد رسانه‌ای با میانجی‌گری اعتیاد به اینترنت

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۰۳ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۱۵

خلاصه

مقدمه: گوشی‌های هوشمند با دسترسی به اینترنت که جایگزین رایانه‌ها شده‌اند، به بخشی جدایی‌ناپذیر از زندگی تبدیل و زندگی را آسان‌تر کرده‌اند. اما در کنار این ویژگی‌های مثبت، اثرات منفی مختلفی نیز وجود دارد. بنابراین، استفاده از گوشی‌های هوشمند می‌تواند مشکل‌آفرین نیز باشد. پژوهش حاضر با هدف تدوین مدل علائم نوموفوبیا در دانش آموزان بر اساس سبک دلبستگی و سواد رسانه‌ای با میانجی‌گری اعتیاد به اینترنت انجام گرفت.

روش کار: روش این مطالعه از نوع توصیفی - همبستگی با تکیه بر مدل معادلات ساختاری بود. جامعه آماری این مطالعه دانش آموزان پسر مقطع متوسطه اول دولتی شهر قم بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای نمونه‌ای به حجم ۳۰۶ نفر انتخاب شدند ($n=306$). ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه نوموفوبیا ایلدیریم و کوریا (۲۰۱۵)، پرسشنامه دلبستگی بزرگسال هازان و شاور (۱۹۸۷)، پرسشنامه سواد رسانه‌ای فلسفی (۱۳۹۳) و پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ (۱۹۹۹) بود.

نتایج

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری و با نرم افزار لیزرل نشان داد سبک دلبستگی اجتنابی با میانجی‌گری اعتیاد به اینترنت بر علائم نوموفوبیا تأثیر غیرمستقیم دارد ($\beta=0/54, p<0/05$)؛ سبک دلبستگی اضطرابی با میانجی‌گری اعتیاد به اینترنت بر علائم نوموفوبیا تأثیر غیرمستقیم دارد ($\beta=0/56, p<0/05$)؛ سبک دلبستگی ایمن با میانجی‌گری اعتیاد به اینترنت بر علائم نوموفوبیا تأثیر غیرمستقیم دارد ($\beta=-0/51, p<0/05$)؛ سواد رسانه‌ای با میانجی‌گری اعتیاد به اینترنت بر علائم نوموفوبیا تأثیر غیرمستقیم دارد ($\beta=0/57, p<0/05$)؛ سبک دلبستگی اجتنابی بر علائم نوموفوبیا تأثیر مستقیم دارد ($\beta=0/36, p<0/05$)؛ سبک دلبستگی اضطرابی بر علائم نوموفوبیا تأثیر مستقیم دارد ($\beta=0/41, p<0/05$)؛ سبک دلبستگی ایمن بر علائم نوموفوبیا تأثیر مستقیم دارد ($\beta=-0/39, p<0/05$)؛ سواد رسانه‌ای بر علائم نوموفوبیا تأثیر مستقیم دارد ($\beta=-0/41, p<0/05$) و اعتیاد به اینترنت بر علائم نوموفوبیا تأثیر مستقیم دارد ($\beta=0/78, p<0/05$).

نتیجه‌گیری

در نتیجه، مدل علائم نوموفوبیا در دانش آموزان بر اساس سبک دلبستگی و سواد رسانه‌ای با میانجی‌گری اعتیاد به اینترنت با داده‌های تجربی برازش دارد. توصیه می‌شود برنامه‌های مداخله‌ای در مدارس برای نوجوانان در آسیب‌پذیرترین جمعیت‌هایی که با اثرات نامطلوب استفاده از گوشی‌های هوشمند، به‌ویژه رفتار نوموفوبیک مواجه هستند، طراحی و اجرا شود.

کلمات کلیدی

نوموفوبیا، سبک دلبستگی، سواد رسانه‌ای، اعتیاد به اینترنت
پی‌نوشت: این مطالعه فاقد تضاد منافع می‌باشد.

سلیمان سلیمانی^۱

پروانه محمدخانی^{۲*}

کیانوش زهرا کار^۳

^۱ دانشجوی دکتری روانشناسی عمومی، گروه روانشناسی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران.
^۲ استاد تمام، گروه روانشناسی بالینی، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)
^۳ استاد تمام، گروه مشاوره، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

Email: Pa.mohammadkhani@uswr.ac.ir

مقدمه

با وجود اینکه پیشرفت‌ها در زمینه فناوری‌های ارتباطی، زندگی و فعالیت‌های روزمره انسان‌ها را سهل‌تر کرده است اما باور عمومی بر این است که استفاده آسیب‌زا و افراطی از این نوع فناوری‌ها می‌تواند تأثیرات روان‌شناختی منفی بر افراد داشته باشد. یکی از این تأثیرات منفی، شیوع پدیده‌ای موسوم به نوموفوبیا است (دل‌اورپور و همکاران، ۱۳۹۸). نوموفوبیا یا بی‌موبایل‌هراسی یک اختلال خاص ناشی از استفاده از گوشی‌های هوشمند است که ترس ناشی از عدم استفاده از تلفن همراه خود و یا قابل دسترس از طریق آن را بیان می‌کند (ایل‌دیریم و کوریا، ۲۰۱۵) و اشاره به احساس ناراحتی یا اضطراب تجربه شده توسط افراد در زمانی که قادر به استفاده از تلفن همراه خود و یا استفاده از کارایی‌های آن نیستند دارد (کینگ و همکاران، ۲۰۱۳).

برخلاف تأکید حجم زیادی از پیشینه بر ماهیت اضطرابی نوموفوبیا و نتیجه‌گیری‌های به عمل آمده برای قرار دادن این اختلال در طبقه اختلال‌های اضطرابی، اتفاق نظر اندکی در این مورد وجود دارد که نوموفوبیا را باید به عنوان یک اعتیاد رفتاری یا نوعی از اعتیاد به گوشی هوشمند در نظر گرفت (لوکاس و همکاران، ۲۰۱۶؛ صالحان و نگهبان، ۲۰۱۳). البته هنگام معرفی علائم متداول نوموفوبیا، همواره این چالش وجود داشته است که اصطلاحات فوبیا و اعتیاد به طور قابل جایگزینی معرفی شده‌اند (لی و همکاران، ۲۰۱۸)، اما باید توجه داشت که هراس‌ها، اضطراب‌ها و اعتیادها هم‌ریخت نیستند (لی و همکاران، ۲۰۱۴). بروز پدیده اعتیاد به اینترنت فرایندهای روان‌شناختی، ارتباطی، اجتماعی و هیجانی دانش‌آموزان را دچار آسیب می‌کند (چن و همکاران، ۲۰۱۷). نتایج پیشین بیانگر آن است که دانش‌آموزانی که به صورت افراطی وابسته به اینترنت هستند از لحاظ بهداشت روانی، احساس تنهایی می‌کنند، در روابط اجتماعی توانش‌های لازم را ندارند و از آسیب‌پذیری بالا و سلامت و بهداشت روانی پایین رنج می‌برند (به نقل از کافی‌نیا و فرهادی، ۱۳۹۹). نتایج

دیگر پژوهش‌ها نیز نشان داده است که اعتیاد به اینترنت در یادگیرندگان باعث سردی روابط بین فردی، خانوادگی، دوستانه و اجتماعی شده و نیز باعث تغییر در هویت فردی و اجتماعی آن‌ها شده است (به نقل از یونس و اوزر، ۲۰۱۸). شیرافکن و همکاران (۱۳۹۹)، دستغیب شیرازی و همکاران (۱۴۰۰)، مین و همکاران (۲۰۱۹) و ایلدیز دوراک (۲۰۱۹) نشان دادند اعتیاد به فضای مجازی با نوموفوبیا رابطه دارد. گزگین، چاکر و ایلدیریم (۲۰۱۸) در مطالعه خود نشان داد هرچه میزان اعتیاد به اینترنت دانش‌آموزان بالاتر باشد، رفتارهای نوموفوبیک بیشتری از خود نشان می‌دهند. در مطالعه دیگر گزگین (۲۰۱۷)، سطح نوموفوبیا در بین دانشجویانی که بیشتر در طول روز تلفن‌های هوشمند خود را چک می‌کردند، بالاتر بود. در پژوهش باکتوت و همکاران (۲۰۲۰)، نوموفوبیا و اعتیاد به گوشی‌های هوشمند به طور مثبت همبستگی داشتند. همچنین، عسکری و همکاران (۱۳۹۶) نشان دادند بین الگوی مصرف موبایل و احساس بی-موبایل‌هراسی رابطه وجود دارد.

به نظر می‌رسد یکی از عوامل موثر در کاهش آسیب‌های استفاده از ابزارهای الکترونیکی و اینترنت، سواد رسانه‌ای باشد. سواد رسانه‌ای یک مهارت اجتماعی است که می‌تواند همراه با تفکر انتقادی و استدلالی مخاطبان را به صورت فعال و پویا با پیام‌ها و تولیدات رسانه‌ای آشنا کند (خوش‌زبان و همکاران، ۱۳۹۸). مطالعات نشان داده‌اند سواد رسانه‌ای اثرات مخرب رسانه‌ها را کاهش می‌دهد و موجب افزایش توانایی پردازش پیام‌های رسانه‌ای توسط دانش‌آموزان می‌شود (فرقانی و خدامرادی، ۱۳۹۸). آموزش سواد رسانه‌ای همچنین موجب کاهش اضطراب اطلاعاتی می‌شود (ایمان‌زاده و همکاران، ۱۳۹۸) و پیامدهای اعتیاد به فضای مجازی و نوموفوبیا را کاهش می‌دهد (شیرافکن و همکاران، ۱۳۹۹). خسروی و همکاران (۱۴۰۰) در مطالعه‌ای دریافتند ارائه آموزش‌های سلامت‌محور مبتنی بر وب با مدنظر قرار دادن نیازهای مخاطبان قادر است اثرات مثبتی بر کاهش نوموفوبیا

چنانکه بررسی‌ها نشان داده‌اند، مطالعاتی پیرامون رابطه بین متغیرهای مختلف با نوموفوبیا انجام شده است؛ اما تاکنون بررسی این رابطه در قالب یک مدل مدون صورت نگرفته است. از سویی دیگر، پیشرفت تکنولوژی موجب استفاده همه گیر از وسایل ارتباطی همچون تلفن همراه شده است که در قالب علائم اضطرابی نوموفوبیا نمایانگر است. با اینحال، براساس نظریه شناخت اجتماعی، گوشی‌های هوشمند فرصت‌ها و راحتی را برای کاربران فراهم می‌کنند که شامل دریافت اطلاعات جدید، مزایای اجتماعی، فعالیت‌های سرگرمی و رشد شخصی است. در نتیجه، افراد تمایل به حفظ وابستگی نزدیک به تلفن‌های همراه دارند (تان و شان، ۲۰۲۱). همچنین، نظریه دلبستگی عاطفی تأکید می‌کند که وقتی فردی با تلفن همراه پیوند عاطفی قوی ایجاد می‌کند، نگرانی درمورد نبود دستگاه‌های تلفن همراه و جدا شدن از آنها ایجاد می‌شود و فرد با پریشانی جدایی مواجه می‌شود (تان و شان، ۲۰۲۱). از سویی دیگر، تران (۲۰۱۶) ادعا کرده است که استفاده از گوشی‌های هوشمند باید به عنوان یک اعتیاد رفتاری بالقوه در نظر گرفته شود. این ادعا می‌تواند بیانگر نقش اعتیاد به اینترنت و فضای مجازی در پیش‌بینی علائم نوموفوبیا باشد. چنانکه مطالعات نیز نشان دادند، نوموفوبیا با طول مدت استفاده از تلفن همراه (ایلدیز دوراک، ۲۰۱۹؛ سیراکایا، ۲۰۱۸؛ ایلدیریم و همکاران، ۲۰۱۶)، مدت زمان استفاده از سایت‌های شبکه‌های اجتماعی و اینترنت تلفن همراه (ایلدیز دوراک، ۲۰۱۸؛ آیار و همکاران، ۲۰۱۸) همبستگی مثبت دارد. علاوه بر این، چندین محقق نشان دادند که نوموفوبیا با اعتیاد به تلفن همراه، اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی و اعتیاد به اینترنت مرتبط است (اینز، ۲۰۲۱). بنابراین، با توجه به اینکه در حال حاضر تنها تحقیقات محدودی از نظر عوامل تعیین‌کننده نوموفوبیا یافت می‌شود و نیز اهمیت سلامت روان در دوران نوجوانی و لزوم حفظ کارکردهای تحصیلی، رفتاری و هیجانی در این برهه حساس از زندگی، پژوهش حاضر با هدف تدوین مدل علائم

در دانشجویان داشته باشد. در مطالعه دستغیب شیرازی و همکاران (۱۴۰۰) نیز وجود رابطه میان سواد رسانه‌ای با بروز پدیده بی‌موبایل‌هراسی تأیید شد. از سویی دیگر به نظر می‌رسد نوموفوبیا با استفاده از نظریه دلبستگی نیز قابل تبیین باشد. سبک‌های دلبستگی^۱ به مدل معینی از دلبستگی اشاره دارد که شکل پاسخ‌های رفتاری افراد را به جدایی از انگاره‌های دلبستگی و پیوند مجدد با این انگاره‌ها تعیین می‌کند. این مدل از دلبستگی، پایگاه امنی را برای فرد فراهم می‌کند که وی را قادر می‌سازد احساسات خود را به روشی نسبتاً مستقل و کاربردی تنظیم کند؛ بنابراین عمدتاً بر اساس تجربه‌های فرد با مراقب اولیه شکل می‌گیرند، در طول زندگی نسبتاً پایدار می‌مانند و بر تعامل‌های اجتماعی وی تأثیرگذار هستند (فوجشوبر و همکاران، ۲۰۱۹). هازان و شاور (۱۹۸۷) معتقدند که انواع زنجیره‌های دلبستگی که در دوران کودکی شکل می‌گیرند، سبک دلبستگی در دوران بزرگسالی را تحت تأثیر قرار می‌دهند. به باور رینک (۲۰۰۲)، ایجاد روان‌بند مضطرب به دلیل الگوهای ناکارآمد دلبستگی و فقدان است که افراد در دلبستگی با والدین خود داشته‌اند (به نقل از آذرمی و همکاران، ۱۳۹۹). ویلتگن و همکاران (۲۰۱۵) نیز نشان دادند که بین سبک دلبستگی اجتنابی و اضطرابی (دوسوگرا) با اضطراب رابطه وجود دارد. سبک دلبستگی با وابستگی به تلفن همراه (عامری نیا و آلبوغیش، ۱۳۹۷؛ یوچانگ و همکاران، ۲۰۱۷) و اینترنت (ناکول و همکاران، ۲۰۲۰؛ استیوز و همکاران، ۲۰۱۹) رابطه دارد. سبک دلبستگی همچنین پیش‌بینی‌کننده نوموفوبیا است (مانش و مانش، ۲۰۲۰). در مطالعه بویوک‌چولپان (۲۰۱۹)، دلبستگی اجتنابی و اضطرابی به طور معنی‌دار و مثبت نوموفوبیا را پیش‌بینی کردند. مطالعه یلپاز (۲۰۲۰) نیز نشان داد خودکنترلی نقش میانجی کامل در رابطه بین سبک‌های دلبستگی نایمن و استفاده مشکل‌ساز از گوشی هوشمند دارد.

نوموفویا در دانش آموزان بر اساس سبک دل بستگی و سواد رسانه ای با میانجی گری اعتیاد به اینترنت انجام گرفت.

روش کار

روش این مطالعه از نوع توصیفی - همبستگی با تکیه بر مدل معادلات ساختاری بود. جامعه آماری این مطالعه دانش آموزان پسر مقطع متوسطه اول دولتی شهر قم بودند که با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی خوشه‌ای نمونه‌ای به حجم ۳۰۶ نفر انتخاب شدند ($n=306$).

پرسشنامه سبک دل بستگی: پرسشنامه دل بستگی بزرگسال توسط هازان و شاور (۱۹۸۷) ساخته شد و بر این فرض تنظیم شده است که مشابهت‌هایی از سبک‌های دل بستگی کودک - مراقب را می‌توان در بزرگ‌سالی نیز یافت. این ابزار شامل ۱۵ جمله است که سه نوع سبک دل بستگی اجتنابی (جملات ۲، ۵، ۸، ۱۱، ۱۴)، دوسوگرا یا اضطرابی (جملات ۳، ۶، ۹، ۱۲، ۱۵) و ایمن (جملات ۱، ۴، ۷، ۱۰، ۱۳) را می‌سنجد. نمره گذاری از نوع لیکرت پنج‌درجه‌ای، از خیلی کم=۱ تا خیلی زیاد=۵ انجام می‌گیرد. این پرسشنامه نمره کل ندارد و به ترتیب حداقل و حداکثر نمره برای همه خرده مقیاس‌ها ۵ و ۲۵ است. اعتبار آزمون از طریق محاسبه پایایی آن توسط آزمون- باز آزمون معادل I پیرسون برابر ۰/۴ به دست آمده است (بالدوین، ۱۹۹۵؛ فینی و نالر، ۱۹۹۰). در تحقیقی که توسط پاکدامن (۱۳۸۳) روی یک نمونه ۱۰۰ نفری انجام گرفت، اعتبار آن توسط آزمون-باز آزمون، به ترتیب برای دل بستگی اضطرابی، اجتنابی و ایمن، برابر ۰/۷۲، ۰/۵۶ و ۰/۳۷ و میزان آلفای کرونباخ نیز، ۰/۷۹ گزارش شده است. در روش باز آزمایی ضریب همبستگی بین دو آزمون ۰/۹۲ به دست آمده است (احدی، ۱۳۸۸). آلفای کرونباخ در مطالعه تاج و همکاران (۱۳۹۲) ۰/۶۸ گزارش شده است.

پرسشنامه اعتیاد به اینترنت: پرسشنامه اعتیاد به اینترنت توسط یانگ در سال ۱۹۹۹ ساخته شده است. این پرسشنامه شامل بیست سؤال است که با مقیاس پنج درجه ای لیکرت، طیفی از پاسخ‌ها، از بندرت (نمره ۱) تا همیشه (نمره ۵)، امتیازبندی شده است. دامنه نمرات این آزمون از ۲۰ تا ۱۰۰

است. هرچه نمره فرد بیشتر باشد وابستگی و اعتیاد او به اینترنت بیشتر خواهد بود. نمرات پرسشنامه به سه طبقه تقسیم بندی می‌شود: (۱) نمره ۲۰ تا ۴۹ (عدم اعتیاد به اینترنت)، (۲) نمره ۵۰ تا ۷۹ (در معرض اعتیاد به اینترنت) و (۳) نمره ۸۰ تا ۱۰۰ (اعتیاد به اینترنت). این پرسشنامه دارای نمره کل است. در مطالعه یانگ و راجرز (۱۹۹۸) اعتبار درونی پرسشنامه بالاتر از ۰/۹۲ ذکر شده است و اعتبار به روش باز آزمایی نیز معنادار گزارش شده است (علوی و همکاران، ۱۳۸۹). علوی و همکاران (۱۳۸۹) اعتبار آزمون را به روش باز آزمایی و دونیمه کردن به ترتیب برابر با ۰/۸۲ و ۰/۷۲ به دست آوردند و روایی محتوایی و ویژگی‌های روان سنجی مطلوب آن را تأیید کردند.

پرسشنامه نوموفویا: پرسشنامه نوموفویا توسط ایلدیریم و کوریا (۲۰۱۵) به منظور ارزیابی شدت نوموفویا و شناسایی ابعاد آن ساخته شد. این پرسشنامه متشکل از ۲۰ گویه است که افراد بر اساس یک طیف لیکرت هفت درجه‌ای (از ۱ برای کاملاً مخالف تا ۷ برای کاملاً موافق) به هریک از این گویه‌ها پاسخ می‌دهند. بنابراین دامنه نمره افراد در این پرسشنامه بین ۲۰ تا ۱۴۰ و نمرات بالاتر بیانگر شدت بیشتر نوموفویا است (ایلدیریم و کوریا، ۲۰۱۵). این پرسشنامه چهار خرده مقیاس از دست دادن ارتباط (جملات ۱ تا ۴)، عدم توانایی برقراری ارتباط (جملات ۵ تا ۹)، عدم دسترسی به اطلاعات (جملات ۱۰ تا ۱۵) و از دست دادن راحتی و آسایش (جملات ۱۶ تا ۲۰) را می‌سنجد. این پرسشنامه همچنین دارای نمره کل است. ایلدیریم و کوریا با روش تحلیل عاملی، روایی سازه‌ای این پرسشنامه را احراز کردند. این محققان روایی همزمان پرسشنامه نوموفویا را از طریق به دست آوردن همبستگی بالا بین این پرسشنامه و پرسشنامه درگیری با تلفن همراه، مطلوب گزارش کردند. همچنین پژوهشگران دیگر (تامس و همکاران، ۲۰۱۸؛ آداوی و همکاران، ۲۰۱۸) ساختار عاملی گزارش شده توسط سازندگان این پرسشنامه را مورد تأیید قرار داده‌اند. در این پژوهش‌ها ضریب آلفای کرونباخ برای کل گویه‌ها در دامنه

و مدل‌یابی معادلات ساختاری برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با نرم افزار لیزرل انجام شد.

نتایج

یافته‌های توصیفی مربوط به ۳۰۶ نفر از دانش آموزان پسر مقطع اول متوسطه مدارس دولتی شهر قم در بازه زمانی بهمن ۱۴۰۰ تا خرداد ماه ۱۴۰۱، بیانگر سن شرکت کنندگان ۱۳ سال (۳۴/۳ درصد)، ۱۴ سال (۲۷/۳۶ درصد)، ۱۵ سال (۲۹/۴۲ درصد) بود. همچنین از نظر پایه تحصیلی، کلاس هفتم (۳۴/۹۷ درصد)، کلاس هشتم (۳۶/۶۰ درصد) و کلاس نهم (۲۸/۴۳ درصد) بود. همچنین از نظر ترتیب تولد فرزند اول (۴۵/۷۵ درصد)، فرزند دوم (۴۰/۸۵ درصد) و فرزند سوم (۴۰/۱۳ درصد) بود. همچنین از نظر تحصیلات پدر، زیر دیپلم (۱۱/۷۶ درصد)، دیپلم (۲۵/۸۲ درصد)، فوق دیپلم (۱۰/۴۶ درصد)، لیسانس (۳۴/۹۷ درصد) و فوق لیسانس و بالاتر (۱۶/۹۹ درصد) بود. همچنین از نظر تحصیلات مادر، زیر دیپلم (۱۳/۴۰ درصد)، دیپلم (۴۰/۸۵ درصد)، فوق دیپلم (۱۲/۰۹ درصد)، لیسانس (۲۰/۳۶ درصد) و فوق لیسانس و بالاتر (۱۳/۴۰ درصد) بود. همچنین از نظر شغل پدر، کارگر (۸/۱۷ درصد)، کارمند (۴۲/۱۶ درصد) و شغل آزاد (۴۹/۶۷ درصد) بود. همچنین از نظر شغل مادر، خانه دار (۵۴/۵۷ درصد)، کارمند (۱۹/۹۳ درصد) و شغل آزاد (۲۵/۵۰ درصد) بود.

در جدول ۱، میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش آورده شده است.

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار
ارتباط	۱۵/۸۷	۳/۲۸
عدم توانایی برقراری ارتباط	۱۹/۶۸	۳/۴۱
عدم دسترسی به اطلاعات	۲۴/۲۱	۴/۳۹
وازدست دادن راحتی و آسایش	۱۹/۱۷	۳/۷۲
علائم نوموفوبیا	۷۸/۹۴	۵/۴۲

بین ۰/۹۲ تا ۰/۹۵ به دست آمده است که بیانگر همسانی درونی گویه‌های پرسشنامه و پایایی مطلوب آن است. در مطالعه علیزاده و همکاران (۱۴۰۰) آلفای کرونباخ این پرسشنامه برای خرده مقیاس‌ها بین ۰/۷۴۸ تا ۰/۸۸۵ گزارش شد. همچنین، روایی همزمان برابر با ۰/۵۱ و اعتبار بازآزمون برابر با ۰/۸۱ به دست آمد. نتایج تحلیل عاملی تأییدی نیز نشان داد همه چهار عامل پرسشنامه اصلی در نسخه فارسی تأیید شدند (علیزاده و همکاران، ۱۴۰۰). در پژوهش دلاورپور و همکاران (۱۳۹۸) نیز آلفای برابر با ۰/۹۱ برای این پرسشنامه به دست آمد.

پرسشنامه سواد رسانه‌ای: پرسشنامه سواد رسانه‌ای توسط فلسفی در سال ۱۳۹۳ طراحی شد. این ابزار دارای ۲۰ گویه است که با استفاده از مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت (۱= بسیار کم تا ۵= بسیار زیاد) نمره گذاری می‌شود. نمره ابزار از طریق مجموع نمره گویه‌ها به دست می‌آید، بنابراین دامنه نمرات بین ۲۰ تا ۱۰۰ است و نمره بالاتر به معنای سواد رسانه‌ای بیشتر می‌باشد. این پرسشنامه شامل پنج خرده مقیاس درک محتوای پیام‌های رسانه‌ای (جملات ۱ تا ۴)، آگاهی از اهداف پنهان پیام‌های رسانه‌ای (جملات ۵ تا ۸)، گزینش آگاهانه پیام‌های رسانه‌ای (جملات ۹ تا ۱۲)، نگاه انتقادی به پیام‌های رسانه‌ای (جملات ۱۳ تا ۱۶) و تجزیه و تحلیل پیام‌های رسانه‌ای (جملات ۱۷ تا ۲۰) است. این پرسشنامه نمره کل دارد. فلسفی (۱۳۹۳) روایی ابزار را با نظر اساتید و کارشناسان تایید و پایایی آن را با روش آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس‌های درک محتوای پیام‌های رسانه‌ای ۰/۷۷، آگاهی از اهداف پنهان پیام‌های رسانه‌ای ۰/۸۲، گزینش آگاهانه پیام‌های رسانه‌ای ۰/۷۹، نگاه انتقادی به پیام‌های رسانه‌ای ۰/۸۰ و تجزیه و تحلیل پیام‌های رسانه‌ای ۰/۷۵ گزارش کرد. در پژوهش شیخ الاسلامی و وحدت (۱۳۹۷) پایایی با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳ محاسبه شد.

در پژوهش حاضر از روش‌های آمار توصیفی همچون فراوانی، درصد، میانگین، انحراف استاندارد، چولگی و کشیدگی و آمار استنباطی همچون ضریب همبستگی پیرسون

اعتیاد به اینترنت در جدول ۱ آمده است. به عنوان مثال میانگین و انحراف استاندارد سبک دلستگی اجتنابی به ترتیب ۲۰/۵۴ و ۳/۱۶، میانگین و انحراف استاندارد سبک دلستگی دوسوگرا یا اضطرابی به ترتیب ۱۹/۷۶ و ۳/۰۰۵، میانگین و انحراف استاندارد سبک دلستگی ایمن به ترتیب ۱۹/۰۴ و ۳/۰۹، میانگین و انحراف استاندارد سواد رسانه ای به ترتیب ۷۹/۲۱ و ۳/۱۳، میانگین و انحراف استاندارد اعتیاد به اینترنت به ترتیب ۷۸/۲۴ و ۳/۰۱ و میانگین و انحراف استاندارد علائم نوموفوبیا به ترتیب ۷۸/۹۴ و ۵/۴۲ می باشد. در ادامه ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش در جدول ۲ آورده شده است.

اعتیاد به اینترنت	۷۸/۲۴	۳/۰۱
درک محتوای پیام های رسانه ای	۱۵/۶۰	۳/۲۴
آگاهی از اهداف پنهان پیام های رسانه ای	۱۶/۱۲	۳/۵۵
گرنش آگاهانه پیام های رسانه ای	۱۵/۴۱	۳/۳۸
نگاه انتقادی به پیام های رسانه ای	۱۵/۹۶	۲/۵۹
تجزیه و تحلیل پیام های رسانه ای	۱۶/۱۲	۳/۱۹
سواد رسانه ای	۷۹/۲۱	۳/۱۳
سبک دلستگی اجتنابی	۲۰/۵۴	۳/۱۶
سبک دلستگی دوسوگرا یا اضطرابی	۱۹/۷۶	۳/۰۰۵
سبک دلستگی ایمن	۱۹/۰۴	۳/۰۹
سبک دلستگی	۵۹/۰۶	۳/۲۹

آماره های توصیفی شامل میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش علائم نوموفوبیا، سبک دلستگی، سواد رسانه ای و

جدول ۲. ماتریس ضرایب همبستگی پیرسون متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
۱- سبک دلستگی اجتنابی											
۲- سبک دلستگی دوسوگرا یا اضطرابی	۰/۴۳۱										
۳- سبک دلستگی ایمن	-۰/۴۳۳	-۰/۴۸۰									
۴- درک محتوای پیام های رسانه ای	-۰/۴۵۵	-۰/۴۷۱	۰/۵۴۸								
۵- آگاهی از اهداف پنهان پیام های رسانه ای	-۰/۴۱۲	-۰/۶۷۴	۰/۶۳۲	۰/۴۰۹							

۶-گزینش آگاهانه پیام‌های رسانه‌ای	۱	$r=0/366$	$r=0/377$	$r=0/585$	$-0/525$	$-0/560$	$r=$	$r=$
۷-نگاه انتقادی به پیام‌های رسانه‌ای	۱	$r=0/414$	$r=0/375$	$r=0/420$	$r=0/646$	$-0/482$	$r=$	$r=$
۸- تجزیه تحلیل پیام‌های رسانه‌ای	۱	$r=0/461$	$r=0/434$	$r=0/466$	$r=0/385$	$r=0/598$	$r=$	$r=$
۹- سواد رسانه‌ای	۱	$r=0/522$	$r=0/548$	$r=0/398$	$r=0/478$	$r=0/394$	$r=0/498$	$r=$
۱۰- اعتیاد به اینترنت	۱	$-0/458$	$-0/541$	$-0/514$	$-0/533$	$-0/528$	$-0/498$	$r=0/413$
۱۱- علائم نوموفوبیا	۱	$r=0/783$	$-0/412$	$-0/783$	$-0/534$	$-0/516$	$-0/784$	$-0/426$
		$r=$	$r=$	$r=$	$r=$	$r=$	$r=$	$r=$

$p \leq 0/01$

بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون کجی و کشیدگی استفاده شد. با توجه به اینکه آماره‌های کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش همه بین ۲- و ۲+ بودند فرض نرمال بودن داده‌ها تایید می‌شود. جهت بررسی هم خطی چندگانه، از آماره تحمل و عامل تورم واریانس استفاده شد و برای همه متغیرها عامل تورم واریانس، کمتر از ۱۰ و آماره تحمل بیشتر از ۰/۱ بود؛ بنابراین، مفروضه عدم هم خطی چندگانه رعایت شد. همچنین برای آزمون مفروضه استقلال خطاها از آزمون دوربین واتسون استفاده شد. مقدار به دست آمده در این پژوهش برابر با ۲/۳۱ و چون در طیف ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد، بیانگر رعایت مفروضه استقلال خطاهاست. با توجه به رعایت مفروضه‌ها می‌توان برازندگی الگوی پیشنهادی را براساس

براساس جدول ۲، نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین سبک دلبستگی اجتنابی با علائم نوموفوبیا ($r=0/361$) ($p < 0/01$) رابطه مثبت و معنی‌دار، بین سبک دلبستگی دوسوگرا با علائم نوموفوبیا ($r=0/415$) ($p < 0/01$) رابطه مثبت و معنی‌دار، بین سبک دلبستگی ایمن با علائم نوموفوبیا ($r=-0/393$) ($p < 0/01$) رابطه منفی و معنی‌دار، بین سواد رسانه‌ای با علائم نوموفوبیا ($r=-0/412$) ($p < 0/01$) رابطه منفی و معنی‌دار، بین اعتیاد به اینترنت با علائم نوموفوبیا ($r=0/783$) ($p < 0/01$) رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد. قبل از تحلیل داده‌ها با استفاده از روش آماری تحلیل مسیر ابتدا فرض‌های بهنجاری چندمتغیری، خطی بودن، هم خطی چندگانه و استقلال خطاها از آزمون تایید شدند. جهت

۰/۰۲۹

RMSEA

مدل نهایی در نمودار ۱ آمده است. در مدل شاخص جذر برآورد واریانس خطای تقریباً ۰/۰۲۹ به دست آمد که نشان دهنده برازش خوب مدل می‌باشد. یافته‌های مربوط به برآورد ضرایب مسیر مستقیم بین متغیرهای مدل، در جدول ۴ ارائه شده است.

براساس جدول ۲، نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین سبک دل‌بستگی اجتنابی با علائم نوموفوبیا ($r=0/361$) رابطه مثبت و معنی‌دار، بین سبک دل‌بستگی دوسوگرا با علائم نوموفوبیا ($r=0/415$) رابطه مثبت و معنی‌دار، بین سبک دل‌بستگی ایمن با علائم نوموفوبیا ($r=-0/393$) رابطه منفی و معنی‌دار، بین سواد رسانه‌ای با علائم نوموفوبیا ($r=-0/412$) رابطه منفی و معنی‌دار، بین اعتیاد به اینترنت با علائم نوموفوبیا ($r=0/783$) رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد.

معیارهای برازندگی ارزیابی کرد. برای ارزیابی مدل پیشنهادی این پژوهش از روش تحلیل مسیر با استفاده از نرم افزار اسپاس ویراست ۲۶ و لیزرل ویراست ۸ استفاده شده است. مدل پیشنهادی جهت تدوین مدل ساختاری تدوین مدل علائم نوموفوبیا دردانش آموزان براساس سبک دل‌بستگی، سواد رسانه‌ای با میانجی‌گری اعتیاد به اینترنت به دست آمده است که در نمودار ۱ قابل مشاهده است.

جدول ۳. شاخص‌های نیکویی برازش مدل

شاخص‌های نیکویی برازش	مدل نهایی
χ^2	۳۵۰/۵۶
Df	۱۹۲
(χ^2/df)	۱/۸۲
P	۰/۰۰۰۵
CFI	۰/۹۵
TLI	۰/۹۶
IFI	۰/۹۴
NFI	۰/۹۲

جدول ۴. ضرایب مسیر اثرات مستقیم بین متغیرهای پژوهش در مدل

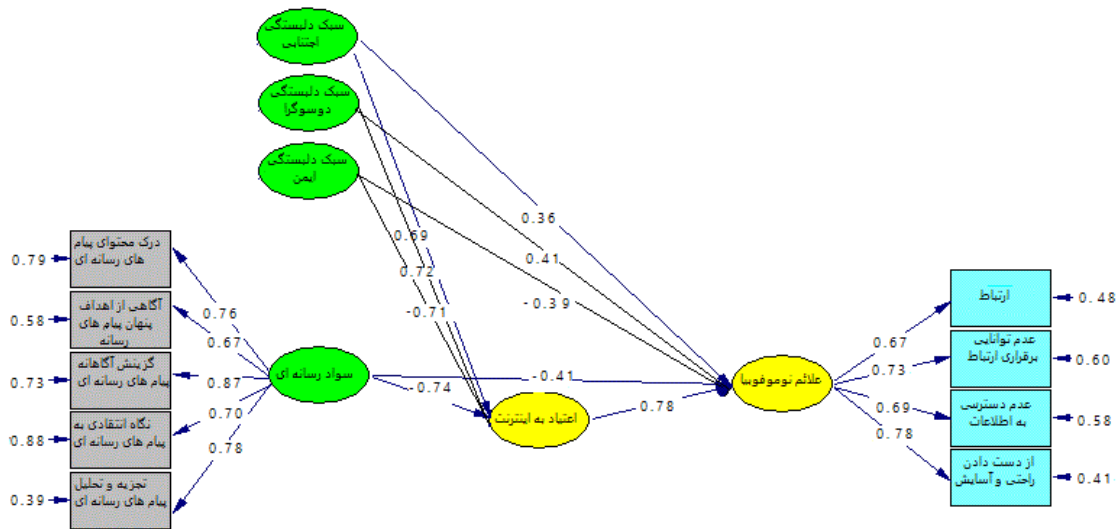
مدل	مسیر
معناداری	نوع مسیر
۰/۰۰۱	مستقیم
۰/۰۰۱	مستقیم
۰/۰۰۱	مستقیم
۰/۰۰۱	مستقیم
۰/۰۰۱	مستقیم
۰/۰۰۱	مستقیم

($p<0/01$) رابطه مثبت و معنی‌دار، بین سبک دل‌بستگی ایمن با علائم نوموفوبیا ($\beta=-0/393$)، که در سطح $p<0/01$ رابطه منفی و معنی‌دار، بین سواد رسانه‌ای با علائم نوموفوبیا ($\beta=-0/412$)، که در سطح $p<0/01$ رابطه منفی و معنی‌دار،

براساس جدول ۴، نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین سبک دل‌بستگی اجتنابی با علائم نوموفوبیا ($\beta=0/361$) که در سطح $p<0/01$ رابطه مثبت و معنی‌دار، بین سبک دل‌بستگی دوسوگرا با علائم نوموفوبیا ($\beta=0/415$) که در سطح

برای تعیین معنی‌داری روابط میانجی، از روش بوت‌استرپ^۱ استفاده شده است. نتایج در جدول ۵ نشان‌داده شده‌اند.

بین اعتیاد به اینترنت با علائم نوموفوبیا ($\beta=۰.۷۸۳$)، که در سطح $p<۰/۰۱$ رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد.

Chi-Square= 350.56, df=192, P-value=0.00000, RMSEA=0.029

نمودار ۱. مدل نهایی در حالت استاندارد

جدول ۵. نتایج روش بوت‌استرپ در بررسی مسیرهای غیر مستقیم و میانجی

متغیر پیش‌بین	متغیر میانجی	متغیر ملاک	مدل	
			بوت‌استرپ	معناداری
سبک دلبستگی اجتنابی	اعتیاد به اینترنت	علائم نوموفوبیا	۰/۴۱۳	۰/۰۰۱
سبک دلبستگی دوسوگرا	اعتیاد به اینترنت	علائم نوموفوبیا	۰/۵۳۰	۰/۰۰۱
سبک دلبستگی ایمن	اعتیاد به اینترنت	علائم نوموفوبیا	۰/۵۰۱	۰/۰۰۱
سواد رسانه ای	اعتیاد به اینترنت	علائم نوموفوبیا	۰/۵۳۱	۰/۰۰۱

باشد. افرادی که دل‌بستگی اجتنابی دارند، ایگوی قوی دارند، اما روابط نزدیکی با افراد دیگر برقرار نمی‌کنند زیرا به دیگران اعتماد ندارند. بالبی (۱۹۶۹) معتقد است از آنجایی که دل‌بستگی یک پیوند قوی است که در اوایل زندگی شروع می‌شود و با تأثیر محیط اجتماعی ایجاد می‌شود، تأثیر قابل توجهی بر هیجانات، افکار و رفتارها در هر دوره از زندگی دارد. بنابراین، زندگی افرادی که دل‌بستگی ناایمن دارند ممکن است مشکل‌سازتر باشد. کسانی که نمی‌توانند دل‌بسته ایمن باشند، به سمت اهداف غیرانسانی مانند اشیایی که به آنها احساس خوبی می‌دهد، تمایل دارند. برای این منظور بیان شده است که افراد در مواقعی که نیاز به حمایت دارند به تلفن‌های هوشمند خود رومی‌آورند. در همین راستا، چوی و سئو (۲۰۱۵) و موو (۲۰۱۷) در مطالعه خود بیان کردند که سبک‌های دل‌بستگی عامل مهمی در استفاده مشکل‌ساز از گوشی هوشمند هستند. علاوه بر این، در مطالعه بویوک‌چولپان (۲۰۱۹) دل‌بستگی ناایمن به عنوان یک عامل تعیین‌کننده مهم برای نوموفوبیا شناخته شده است.

یافته مربوط به تأثیر سبک دل‌بستگی اضطرابی بر علائم نوموفوبیا با مطالعه یوچانگ و همکاران (۲۰۱۷)، بویوک‌چولپان (۲۰۱۹)، آرپاکی و همکاران (۲۰۱۷) و کونوک و همکاران (۲۰۱۶) همسو است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت بر اساس نظر بالبی (۱۹۶۹) و هازان و شاور (۱۹۹۴)، دل‌بستگی به اشیاء را می‌توان به عنوان یک راهبرد دل‌بستگی جبرانی زمانی که اهداف دل‌بستگی اولیه در دسترس نیستند، تبیین کرد (به نقل از کونوک و همکاران، ۲۰۱۶). مطابق با این فرض، دل‌بستگی به اشیاء عمدتاً در مواردی گزارش شده است که روابط اجتماعی مهم (هدف‌های دل‌بستگی اولیه) کاهش می‌یابد، به طور موقت در دسترس نیستند یا از دست رفته‌اند. همچنین، فقدان اطمینان ادراک شده از اشخاص دل‌بستگی اولیه باعث دل‌بستگی جبرانی کلی به اشیاء و به تلفن همراه می‌شود. در همین راستا، کیفر و همکاران (۲۰۱۲) در مطالعه خود نشان دادند شرکت‌کنندگانی که از عدم اطمینان در مورد روابط خود، آگاه

فاصله‌های اطمینان جدول ۵ حاکی از معنی‌داری مسیر غیرمستقیم بین سبک دل‌بستگی اجتنابی با علائم نوموفوبیا با میانجی‌گیری اعتیاد به اینترنت می‌باشد ($\beta=0/413$) که در سطح $p<0/01$ از لحاظ آماری معنی‌دار بود. همچنین، مسیر غیرمستقیم بین سبک دل‌بستگی دوسوگرا با علائم نوموفوبیا با میانجی‌گیری اعتیاد به اینترنت می‌باشد ($\beta=0/530$) که در سطح $p<0/01$ از لحاظ آماری معنی‌دار بود. همچنین، مسیر غیرمستقیم بین سبک دل‌بستگی ایمن با علائم نوموفوبیا با میانجی‌گیری اعتیاد به اینترنت می‌باشد ($\beta=0/501$) که در سطح $p<0/01$ از لحاظ آماری معنی‌دار بود. همچنین، مسیر غیرمستقیم بین سواد رسانه‌ای با علائم نوموفوبیا با میانجی‌گیری اعتیاد به اینترنت می‌باشد ($\beta=0/531$) که در سطح $p<0/01$ از لحاظ آماری معنی‌دار بود. در فواصل مذکور به علت قرار نگرفتن صفر در این فواصل، رابطه مسیر غیرمستقیم یادشده معنی‌دار تلقی می‌شود.

بحث

هدف پژوهش حاضر تدوین مدل علائم نوموفوبیا در دانش‌آموزان براساس سبک دل‌بستگی و سواد رسانه‌ای با میانجی‌گری اعتیاد به اینترنت بود. یافته‌های نشان داد که مدل علائم نوموفوبیا در دانش‌آموزان براساس سبک دل‌بستگی، سواد رسانه‌ای و منبع کنترل با میانجی‌گری اعتیاد به اینترنت با داده‌های تجربی برازش دارد. یافته مربوط به تأثیر سبک دل‌بستگی اجتنابی بر علائم نوموفوبیا همسو با مطالعه یلپاز (۲۰۲۰)، بویوک‌چولپان (۲۰۱۹) و آرپاکی و همکاران (۲۰۱۷) است.

در تبیین این یافته می‌توان عنوان کرد که سبک دل‌بستگی براساس نظر بالبی (۱۹۷۳)، دل‌بستگی است که بین نوزاد و شخصی که از او مراقبت می‌کند (بیشتر مادر) رخ می‌دهد. بسته به نیاز برآورده شدن مداوم و کافی نوزاد، وی تمایل دارد دنیا را به عنوان مکانی امن یا غیرقابل اعتماد ارزیابی کند. اگر نوزاد در معرض گرایش‌پرورنده و بی‌تفاوت مراقب قرارگیرد، انتظار می‌رود که سبک دل‌بستگی اجتنابی داشته

و دلبستگی روان‌شناختی در مقایسه با سایر شرکای اجتماعی و انسانی پیش برود.

یافته مربوط به تأثیر سواد رسانه‌ای بر علائم نوموفوبیا در راستای مطالعه داوی و هیلبر (۲۰۱۷)، سالیستیان و همکاران (۲۰۲۱)، خسروی و همکاران (۱۴۰۰) و دستغیب شیرازی و همکاران (۱۴۰۰) است.

این یافته را بدین ترتیب می‌توان تبیین نمود که بندورا به عنوان پایه‌گذار نظریه خودکارآمدی معتقد است که برآورد فرد از توانایی‌هایش در یک موقعیت خاص بر تصمیم‌گیری فرد در انتخاب فعالیت و اصرار به آن، به شدت تأثیرگذار است. براساس نظریه شناختی-اجتماعی، انتخاب رفتار، تعهد و پشتکار در اجرای آن تا حدود زیادی به باورهای خودکارآمدی بستگی دارد. در مطالعه اید و همکاران (۲۰۱۸) و پوررضوی و همکاران (۱۳۹۴) استفاده از تلفن همراه به عنوان یک مسئله شناختی و رفتاری مطرح شده است. در این میان چیو (۲۰۱۴) و لی و همکاران (۲۰۱۸) نشان دادند که بروز رفتارهای حاصل از اعتیاد به تلفن همراه، نتیجه فقدان یا کمبود خودکارآمدی کاربران است؛ به علاوه، افزایش خودکارآمدی می‌تواند موجب کاهش استفاده مفرط از تلفن همراه شود. در نتیجه، استفاده از آموزش‌های مؤثر و کارآمد و دارا بودن خودکارآمدی بالا باعث افزایش سازگاری در زمان بروز تنش و فشارهای روانی و همچنین کاهش وابستگی به تلفن همراه می‌شود. از همین رو، کاربست نظریه خودکارآمدی در بین افراد مبتلا به نوموفوبیا می‌تواند به احتمال زیاد منجر به تغییر رفتار آنان در استفاده بهینه از گوشی‌های تلفن همراه شود؛ امری که به واسطه آموزش سواد رسانه‌ای و افزایش خودآگاهی و خودکارآمدی، تحقق می‌یابد. چراکه سواد رسانه‌ای موجب ارتقای سطح آگاهی افراد در استفاده درست از تلفن همراه می‌شود.

یافته مربوط به تأثیر اعتیاد به اینترنت بر علائم نوموفوبیا با مطالعه شیرافکن و همکاران (۱۳۹۹)، ایلدیز دوراک (۲۰۱۸)،

بودند، افزایش وابستگی به متعلقات، افزایش استرس جدایی ناشی از نبود تلفن خود و افزایش انگیزه برای دسترسی به آن را گزارش کردند. بنابراین، تلفن همراه ممکن است به عنوان یک هدف دلبستگی جبرانی عمل کند که احساس امنیت را فراهم کند و جایگزینی برای ارتباطات اجتماعی فرد به شمار رود. در عین حال، یک کارکرد تسهیل‌کننده در رابطه دارد که با آن می‌توان روابط دلبستگی اولیه را حفظ و تقویت کرد. عدم اطمینان از در دسترس بودن تصاویر دلبستگی اولیه به استفاده از راهبردهای دلبستگی جبرانی (مثلاً دلبستگی به اشیاء) کمک می‌کند؛ بنابراین، کسانی که دائماً در مورد پاسخگویی افراد نزدیک به هم نامطمئن هستند، بیشتر مستعد ایجاد دلبستگی به اشیاء هستند.

یافته مربوط به تأثیر سبک دلبستگی ایمن بر علائم نوموفوبیا با مطالعه پیلپاز (۲۰۲۰) همخوان است که نشان داد هر سه سبک دلبستگی بر استفاده مشکل‌ساز از گوشی هوشمند تأثیر دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت بر اساس نظر بالبی (۱۹۷۳)، دلبستگی، بین نوزاد و شخصی که از او مراقبت می‌کند (بیشتر مادر) رخ می‌دهد. کودک تمایل دارد دنیا را به عنوان مکانی امن یا غیرقابل اعتماد ارزیابی کند. چنانکه مانس و مانس (۲۰۲۰) نیز عنوان کرده‌اند، انتظار می‌رود افرادی که به طور منظم و به اندازه کافی در دوران نوزادی انس گرفته‌اند، دلبستگی ایمن ایجاد کنند. افرادی که دلبستگی ایمن دارند می‌توانند هیجانات و خواسته‌های خود را بهتر مدیریت کنند؛ زیرا خود و جهان را قابل اعتماد ارزیابی می‌کنند. آنها همچنین در ایجاد روابط نزدیک، مدیریت استرس خود و جستجوی حمایت موفق هستند. با توجه به چندکارکردی بودن تلفن‌های هوشمند، می‌توان آنها را به عنوان دستگاه‌های عالی برای برآوردن نیازهای کاربران توصیف کرد. تلفن‌های هوشمند را می‌توان همراهان دیجیتال نامید که چیزی بیش از تجهیزات فنی صرف هستند. تعامل کاربران با دستگاه تلفن خود حتی می‌تواند تا درجه روابط شبهه-انسانی روابط انسانی

¹ Bandura, A.

گزگین (۲۰۱۷)، بین و همکاران (۲۰۱۹) و گزگین، چاکر و ایلدیریم (۲۰۱۸) همخوان است.

تبیین این یافته براساس نظریه رفتارگرایی و پارادایم یادگیری، اینگونه است که همه رفتارها حاصل شرطی سازی هستند که از طریق تعامل با محیط رخ می دهند و رفتار اعتیاد، یکی از مصادیق آن است. براساس نظریه شرطی سازی عامل اسکینر، از آنجا که یادگیری از طریق تقویت ها و تنبیه ها رخ می دهد، مردم به دلیل کسب لذت و رضایت، به فناوری گوشی های هوشمند و خدمات اینترنتی معتاد می شوند. کسب لذت و رضایت، تقویت مثبت فرد برای ادامه رفتار استفاده از فناوری تلفن هوشمند و سرویس اینترنت است. نیاز به تقویت مثبت در طول زمان افزایش می یابد و در نهایت یک رفتار اعتیاد آور ظاهر می شود. از سویی دیگر، نظریه رفتار عقلائی هیجانی که رویکردی مبتنی بر نحوه تفکر، هیجان و رفتار است، بیان می کند که شناخت یا افکار ما عامل تعیین کننده برای هیجانات و رفتارهای ما هستند. افراد به دلیل باورهای نادرست که با واقعیت در تضاد است، هیجان منفی را تجربه می کنند و سپس رفتار ناسازگار خاصی را انجام

می دهند. از نظر اعتیاد به فناوری گوشی های هوشمند و خدمات اینترنتی، ممکن است یک فرد این تصور غلط را داشته باشد که «برای اثبات وجودم باید به تلفن هوشمند و اینترنت تکیه کنم، در غیر این صورت احساس تنهایی یا استرس می کنم».

تقدیر و تشکر

"این مقاله مستخرج از رساله دکترای تخصصی نویسنده اول در واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران می باشد." موضوع رساله در شورای آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده علوم انسانی واحد قم در تاریخ ۱۳۹۸/۱۰/۲۲ با کد رهگیری ۱۶۲۲۶۹۸۰۱ به تصویب کمیته تخصصی گروه مربوطه رسید. در پایان از تمامی شرکت کنندگان در این پژوهش کمال تشکر و قدردانی را داریم.

تعارض در منافع

نویسندگان اظهار می دارند هیچ گونه تعارض منافی در مورد این مقاله وجود ندارد.

منابع

- احدی، بتول (۱۳۸۸). رابطه احساس تنهایی و عزت نفس با سبکهای دلبستگی دانشجویان. مطالعات روانشناختی. (۱)۵. ۹۵-۱۱۲.
- ایمان زاده، علی؛ کریمی، جواد؛ فرچور بناب، فاطمه (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش سواد رسانه ای بر کاهش اضطراب اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه تبریز. پژوهش های ارتباطی. ۲۶(۱۰۰). ۱۷۳-۲۰۷.
- آذرمی، ربابه؛ فرهادی، مهران؛ رشید، خسرو؛ یار محمدی اصل، مسیب (۱۳۹۹). تبیین رفتار خرافی بر اساس سبک های دلبستگی و اضطراب در دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا. دانش و پژوهش در روان شناسی کاربردی. ۲۱(۱). ۹۳-۱۰۰.
- تاج، فاطمه؛ پورابراهیم، تقی؛ صادقی، منصوره سادات؛ خوش کنش، ابوالقاسم (۱۳۹۲). رابطه سبک های دلبستگی و خودشکوفایی در شاغلین روان درمانگر شهر تهران. فصلنامه مشاوره شغلی و سازمانی. ۵(۱۶). ۲۸-۴۵.
- خسروی، زهرا؛ جوادزاده، همام الدین؛ محمودی، مرضیه و بصیریان جهرمی، رضا (۱۴۰۰). تأثیر برنامه آموزشی مبتنی بر وب در استفاده بهینه از گوشی های تلفن همراه هوشمند در بین دانشجویان مبتلا به نوموفوبیا براساس نظریه خودکارآمدی: نقش کتابدار پزشکی. آموزش بهداشت و ارتقای سلامت. ۹(۳). ۲۵۷-۲۴۶.
- خوش زبان، علی؛ سلطانی فر، محمد؛ دلاور، علی (۱۳۹۸). نقش مؤلفه های احساسی و اخلاقی سواد رسانه ای در توسعه سرمایه اجتماعی در بین شهروندان تهرانی. فصلنامه مطالعات فرهنگ - ارتباطات. ۲۰(۴۸). ۳۷-۶۰.
- دستغیب شیرازی، زهرا؛ دادگران، سیدمحمد؛ مجیدی، نسیم و سلیمانی، ندا (۱۴۰۰). تحلیل نگرش صاحب نظران علوم ارتباطات اجتماعی درباره عوامل مؤثر بر بی مویایل هراسی در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی. فصلنامه مطالعات فرهنگ - ارتباطات. ۲۲(۵۶). ۱۰۳-۱۳۴.
- دلاورپور، محمدآقا؛ بهار، مهسا؛ قدس، فاطمه (۱۳۹۸). پیش بینی نوموفوبیا بر اساس وضعیت خلقی و حساسیت اضطرابی: تحلیل نقش تعدیل کنندگی جنسیت. روان شناسی بالینی. ۱۱(۲). ۵۲-۶۶.

- شیخ‌الاسلامی، منصوره؛ وحدت، رقیه (۱۳۹۷). رابطه سواد رسانه‌ای با رضایت تحصیلی از طریق مشغولیت تحصیلی و پیوند اجتماعی با مدرسه در دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر ارومیه. نشریه علمی روانشناسی اجتماعی. ۴۶(۵). ۶۱-۷۳.
- شیرافکن، امیر حسین؛ نصراللهی، اکبر؛ حسن زاده، رمضان (۱۳۹۹). رابطه اعتیاد به فضای مجازی با قلدری سایبری و بی‌موبایل‌هراسی در دانشجویان. فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی. ۱۰(۳۹). ۱۰۵-۱۲۴.
- عامری‌نیا، حسین؛ آلبوغیش، فاطمه (۱۳۹۷). بررسی نقش واسطه‌ای وابستگی به موبایل در رابطه بین سبک‌های دلبستگی و رضایت زناشویی در میان فرهنگیان شهر اهواز. ششمین کنگره علمی پژوهشی توسعه و ترویج علوم تربیتی و روانشناسی در ایران. تهران.
- عسکری، سعید؛ دلاور، علی (۱۳۹۶). بررسی رابطه میان الگوی مصرف موبایل و احساس «بی‌موبایل‌هراسی» در میان کاربران تلفن همراه کلانشهر تهران. ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی. ۴(۴). ۱۹۷-۲۲۴.
- علوی، سیدسلیمان؛ اسلامی، مهدی؛ مراثنی، محمدرضا؛ نجفی، مصطفی؛ جنتی‌فرد، فرشته؛ رضاپور، حسین (۱۳۸۹). ویژگی‌های روان‌سنجی آزمون اعتیاد به اینترنت یانگ. مجله علوم رفتاری. ۳(۱۳). ۱۸۳-۱۸۹.
- علیزاده، محسن؛ حسینی، محسن؛ میان‌بندی، گوهر؛ عاشوری، احمد (۱۴۰۰). رواسازی و اعتباریابی پرسش‌نامه نوموفوبیا در نمونه ایرانی. مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران. ۲۷(۲). ۲۳۴-۲۴۷.
- فرقانی، محمدمهدی؛ خدامرادی، یاسین (۱۳۹۸). نقش سواد رسانه‌ای در تعدیل اعتیاد اینترنتی (مطالعه‌ی موردی: دانش‌آموزان مقطع متوسطه‌ی دوم چهارمحال و بختیاری). مطالعات فرهنگ - ارتباطات. ۲۰(۷۷). ۱۰۲-۸۵.
- فلسفی، سیدغلامرضا (۱۳۹۳). بررسی رابطه سواد رسانه‌ای با سبک زندگی (مورد مطالعه: نوجوانان ۱۵ تا ۱۸ ساله دبیرستانی منطقه شش تهران). پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق.
- کافی‌نیا، فاطمه؛ فرهادی، هادی (۱۳۹۹). اثربخشی درمان شناختی رفتاری گروهی بر خودآگاهی هیجانی و توانش حل مسأله دانش‌آموزان دارای اعتیاد به اینترنت. فصلنامه علمی پژوهشی علوم روانشناختی. ۱۹(۸۵). ۱۱۱-۱۲۰.
- Adawi, M., Bragazzi, N. L., Argumosa-Villar, L., Boada-Grau, J., Vigil-Colet, A., Yildirim, C., ... & Watad, A. (2018). Translation and validation of the Nomophobia Questionnaire in the Italian language: Exploratory factor analysis. *JMIR mHealth and uHealth*, 6(1), e24.
- Arpaci, I. (2017). Antecedents and consequences of cloud computing adoption in education to achieve knowledge management. *Computers in Human Behavior*, 70, 382-390.
- Ayar, D., Gerçeker, G. Ö., Özdemir, E. Z., & Bektas, M. (2018). The effect of problematic internet use, social appearance anxiety, and social media use on nursing students' nomophobia levels. *CIN: Computers, Informatics, Nursing*, 36(12), 589-595.
- Baldwin, M. W. (1995). Relational schemas and cognition in close relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 12(4), 547-552.
- Buctot, D. B., Kim, N., & Kim, S. H. (2020). The role of nomophobia and smartphone addiction in the lifestyle profiles of junior and senior high school students in the Philippines. *Social Sciences & Humanities Open*, 2(1), 100035.
- Büyükçolpan, H. (2019). *Nomophobia, attachment styles, depression and perceived social support in university students*. Unpublished master's thesis, Hacettepe University, Ankara.
- Chen, Z., Poon, K. T., & Cheng, C. (2017). Deficits in recognizing disgust facial expressions and Internet addiction: Perceived stress as a mediator. *Psychiatry research*, 254, 211-217.
- Davie, N., & Hilber, T. (2017). Nomophobia: Is Smartphone Addiction a Genuine Risk for Mobile Learning? *International association for development of the information society*.
- Enez, Ö. (2021). *The Phobia of the Modern World: Nomophobia: "Conceptualization of Nomophobia and Investigation of Associated Psychological Constructs"*.
- Feeney, J. A., & Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of personality and Social Psychology*, 58(2), 281.
- Fuchshuber, J., Hiebler-Ragger, M., Kresse, A., Kapfhammer, H. P., & Unterrainer, H. F. (2019). The influence of attachment styles and personality organization on emotional functioning after childhood trauma. *Frontiers in psychiatry*, 10, 643.
- Gezgin, D. M. (2017). EXPLORING THE INFLUENCE OF THE PATTERNS OF MOBILE INTERNET USE ON UNIVERSITY STUDENTS' NOMOPHOBIA LEVELS. *European Journal of Education Studies*, 3(6), 29-53.
- Gezgin, D. M., Cakir, O., & Yildirim, S. (2018). The relationship between levels of nomophobia prevalence and internet addiction among high school students: The factors influencing Nomophobia. *International Journal of Research in Education and Science*, 4(1), 215-225.

- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 511.
- King, A. L. S., Valenca, A. M., Silva, A. C. O., Baczynski, T., Carvalho, M. R., & Nardi, A. E. (2013). Nomophobia: Dependency on virtual environments or social phobia?. *Computers in Human Behavior*, 29(1), 140-144.
- Konok, V., Gigler, D., Bereczky, B. M., & Miklósi, Á. (2016). Humans' attachment to their mobile phones and its relationship with interpersonal attachment style. *Computers in Human Behavior*, 61, 537-547.
- Lukacs, A., Tavalacci, M. P., Kiss-Toth, E., Sasvar, P., & Ladner, J. (2016). Internet addiction in university students: Cross-border study in Algeria, France, Hungary. In *5th European Symposium on Substance Use, other Health Behaviours in Students Conference 30th June, 1st July*.
- Lee, S., Tam, C. L., & Chie, Q. T. (2014). Mobile phone usage preferences: The contributing factors of personality, social anxiety and loneliness. *Social Indicators Research*, 118(3), 1205-1228.
- Muench, R., & Muench, C. (2020, July). Me Without My Smartphone? Never! Predictors of Willingness for Smartphone Separation and Nomophobia. In *International Conference on Human-Computer Interaction* (pp. 217-223). Springer, Cham.
- Salehan, M., & Negahban, A. (2013). Social networking on smartphones: When mobile phones become addictive. *Computers in human behavior*, 29(6), 2632-2639.
- Sirakaya, M. (2018). Examination of nomophobia levels of associate degree students according to their smartphone usage status. *Journal of Mersin University Faculty of Education*, 14(2), 714-727.
- Sulistiyan, E., Tyas, S. H. Y., & Susanto, R. U. (2021, October). Digital Literacy vs Nomophobia: Which One is More Dominant in Online Learning? In *2021 International Conference on Computer Science, Information Technology, and Electrical Engineering (ICOMITEE)* (pp. 162-168). IEEE.
- Tams, S., Legoux, R., & Léger, P. M. (2018). Smartphone withdrawal creates stress: A moderated mediation model of nomophobia, social threat, and phone withdrawal context. *Computers in Human Behavior*, 81, 1-9.
- Than, W. W., & Shan, P. W. (2021). Prevalence of Nomophobia among Undergraduate Students from Sagaing University of Education. *International Review of Social Sciences Research*, 1(1), 54-76.
- Tran, D. (2016). Classifying nomophobia as smart-phone addiction disorder. *UC Merced Undergraduate Research Journal*, 9(1).
- Wiltgen, A., Arbona, C., Frankel, L., & Frueh, B. C. (2015). Interpersonal trauma, attachment insecurity and anxiety in an inpatient psychiatric population. *Journal of anxiety disorders*, 35, 82-87.
- Yelpaze, İ. (2020). The Mediator Role of Self-Control in the Relationship Between Insecure Attachment Styles and Problematic Smartphone Use in Adolescents. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 10(58), 457-473.
- Yildirim, C., & Correia, A. P. (2015). Exploring the dimensions of nomophobia: Development and validation of a self-reported questionnaire. *Computers in Human Behavior*, 49, 130-137.
- Yildirim, C., Sumuer, E., Adnan, M., & Yildirim, S. (2016). A growing fear: Prevalence of nomophobia among Turkish college students. *Information Development*, 32(5), 1322-1331.
- Yıldız Durak, H. (2018). What would you do without your smartphone? Adolescents' social media usage, locus of control, and loneliness as a predictor of nomophobia. a. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5(2), 1-15.
- Yıldız Durak, H. (2019). Investigation of nomophobia and smartphone addiction predictors among adolescents in Turkey: Demographic variables and academic performance. *The Social Science Journal*, 56(4), 492-517.
- Yin, K. T., Yahaya, A. H., Sangryeol, C., Maakip, I., Voo, P., & Maalip, H. (2019). smartphone usage, smartphone addiction, internet addiction and Nomophobia Inuniversity Malaysia Sabah (UMS). *Southeast Asia Psychology Journal*, 7, 2-13.
- Young, K. S. (1999). Internet addiction: symptoms, evaluation and treatment. *Innovations in clinical practice: A source book*, 17(17), 351-352.
- Yucens, B., & Uzer, A. (2018). The relationship between internet addiction, social anxiety, impulsivity, self-esteem, and depression in a sample of Turkish undergraduate medical students. *Psychiatry research*, 267, 313-318.
- Yuchang, J., Cuicui, S., Junxiu, A., & Junyi, L. (2017). Attachment styles and smartphone addiction in Chinese college students: the mediating roles of dysfunctional attitudes and self-esteem. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 15(5), 1122-1134.

*Original Article***Developing A Model Of Symptoms Of Nomophobia In Students Based On Attachment Style And Media Literacy With The Mediation Of Internet Addiction**

Received: 25/07/2022 - Accepted: 06/11/2022

Soleyman Soleymani¹
 parvaneh Mohammad khani*²
 Kianoush zahrakar³

¹PhD student General Psychology ,
 Department of Psychology, Qom
 Branch , Islamic Azad University, Qom
 ,Iran.

²Full Professor, Department of Clinical
 Psychology, University of
 Rehabilitation Sciences and Social
 Health, Tehran, Iran. (Corresponding
 author)

³ Full Professor, Department of
 Counseling, Khwarazmi University,
 Tehran, Iran.

Email:

Pa.mohammadkhani@uswr.ac.ir

Abstract**Introduction**

Smartphones have become an integral part of life by replacing computers with internet access and making life easier. But along with these positive features, there are also various negative effects. Therefore, the use of smartphones can also be problematic. The present study was conducted with the aim of developing a model of nomophobia symptoms in students based on attachment style and media literacy with the mediation of Internet addiction. The method of this study was descriptive-correlation based on the structural equation model. The statistical population of this study was the male students of the first secondary school in the city of Qom, who were selected using the random sampling method of sample clusters with a volume of 306 people (n = 306). The tools of data collection were Yildirim and Correa's Nomophobia Questionnaire (2015), Hazan and Shaver's Adult Attachment Questionnaire (1987), Philosophical Media Literacy Questionnaire (2013) and Young's Internet Addiction Questionnaire (1999). Data analysis using structural equation modeling method and Lisrel software showed that avoidant attachment style has an indirect effect on nomophobia symptoms with the mediation of Internet addiction ($p < 0.05$, $\beta = 0.54$); Anxious attachment style has an indirect effect on nomophobia symptoms with the mediation of Internet addiction ($p < 0.05$, $\beta = 0.56$); Secure attachment style has an indirect effect on nomophobia symptoms through the mediation of Internet addiction ($\beta = -0.51$, $p < 0.05$); Media literacy has an indirect effect on the symptoms of nomophobia through the mediation of Internet addiction ($p < 0.05$, $\beta = 0.57$); Avoidant attachment style has a direct effect on nomophobia symptoms ($p < 0.05$, $\beta = 0.36$)

Key words

Nomophobia, attachment style, media literacy, Internet addiction

Acknowledgement: There is no conflict of interest